

Miskolci konferenciák 2013

IN MEMORIAM NOVOTNI ZOLTÁN

Emlékkönyv Novotni Zoltán professzor halálának
20. évfordulója alkalmából

TANULMÁNYKÖTET

NOVOTNI ALAPÍTVÁNY
Miskolc
2015

Szerkesztette:

Dr. Juhász Ágnes PhD

egyetemi adjunktus

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Civilisztikai Tudományok Intézete

Polgári Jogi Tanszék

Lektorálta és előszóval ellátta:

Prof. Dr. Bíró György

intézetigazgató, tanszékvezető egyetemi tanár

ISSN 2061-2532

Kézirat lezárva: 2015. május 6.

A kiadásban közreműködött:

LÍCIUM-Art

Könyvkiadó- és Kereskedelmi Kft.

Felelős vezető: **Ujvári Béla**

Felelős szerkesztő: **Szabó Tünde**

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, a terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	4
Miskolczi Bodnár Péter	
Emlékezés – jelen időben.....	5
Barta Judit	
Novotni Zoltán professzor gondolatai nyomán elindulva: az építészeti-műszaki tervezői felelősség és annak biztosítása	9
Fazekas Judit	
A relatív szerkezet áttörése, különös tekintettel a termékfelelősség és a termékszavatosság kérdéseire.....	29
Harsányi Gyöngyi	
Az értékpapírjog szabályozásának fejlődése az elmúlt két évtizedben	43
Jakab Nóra – Prugberger Tamás	
A munka jogviszonyainak körforgása	55
Kenderes György	
Jogágisági problémák – a munkajog hovatartozásának kérdőjelei	71
Leszkoven László	
A kötelmek egyenértékűségének elvéről.....	87
Miskolczi Bodnár Péter	
Speciális tulajdonátruházási szerződések.....	97
Rác Zoltán	
A munkavállalói részvétel a kollektív munkajog rendszerében, különös tekintettel az új Mt. rendelkezéseire.....	115
Ujváriné Antal Edit	
Méltányosságot hordozó kártérítési szabályok az új Polgári Törvénykönyvben – Novotni Zoltán professzor szellemi hagyatéka nyomán.....	129

BARTA JUDIT *

NOVOTNI ZOLTÁN PROFESSZOR GONDOLATAI NYOMÁN ELINDULVA: AZ ÉPÍTÉSZETI-MŰSZAKI TERVEZŐI FELELŐSSÉG ÉS ANNAK BIZTOSÍTÁSA

I. Bevezető

„A felelősségbiztosítást jogilag szabályozott intézményként jogrendszerünk azért ismeri el, mert társadalmi szükséglet kielégítésére alkalmas: a kártérítési igények gyorsabb és eredményesebb kielégítését teszi lehetővé: a károkozók az adott esetben jelentős, teljesítőképességüket meghaladó kártérítési összeg megfizetését egy veszélyközösségre tudják áthárítani, a károsultak fizetőképes forrásból, gyorsabban jutnak a kártérítéshez.”¹

Az építészeti-műszaki tervezés, legyen az magasépítés, vagy mélyépítés igen széles skálán mozoghat, a százmilliós, milliárdos beruházástól (néhány példa hazánkból: híd, repülőtér, 4-es metró, kórházak, stadionok, várkertbazár, múzeum-negyed, stb.) a kerítésig, vagy elötetőig. Minél nagyobb, összetettebb a tervezési feladat, annál nagyobb a valószínűsége egy tervezési hibából fakadó káreseménynek. Mind az építészeti-műszaki tervező, mind pedig megrendelő érdeke, hogy a tervező rendelkezzen szakmai felelősségbiztosítással. Egyre gyakoribb, hogy az építészeti-műszaki tervezők nem önszántukból, maguk védelmére kötik a szakmai felelősségbiztosítást – hazánkban jelenleg az építészeti-műszaki tervezőknek nincs kötelező szakmai felelősségbiztosítása – hanem a megrendelők kötelezik a tervezőket annak megkötésére a vállalkozási szerződésben.

Ma már nemcsak állami, önkormányzati beruházások (közbeszerzések) során írják elő a megrendelők, hogy a tervező rendelkezzen felelősségbiztosítással, hanem a nagyobb magánberuházások alkalmával is. A piacon számos, tartalmában jelentős eltéréseket nem mutató, de egyes részletekben különböző biztosítási

* Dr. Barta Judit tanszékvezető egyetemi docens, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Kereskedelmi Jogi Tanszék

¹ NOVOTNI Zoltán: *A szerződésszegés és a szerződésen kívüli károkozás elhatárolása a felelősségbiztosításoknál*, In: Biztosítási Szemle, 1977. (XXIII. évf.) 7-8. sz., 202. o.

termék van jelen, emiatt csak odafigyeléssel, szakértelemmel lehet a legoptimálisabb szerződést kiválasztani.

II. A felelősségbiztosítás törvényi fogalma és az ebből fakadó kérdések

A felelősségbiztosítási szerződés alapján a biztosított követelheti, hogy a biztosító a szerződésben megállapított mértékben mentesítse őt olyan kár megtérítése alól, amelyért jogszabály szerint felelős.²

A felelősségbiztosítás alapján a biztosító a biztosított által okozott kárt téríti a biztosított helyett, olyan kárt, melynek okozásáért a biztosított a jogszabály szerint felelős. Ugyanakkor tervezési vállalkozási szerződések esetében igen gyakori az alvállalkozó, egyéb közreműködő igénybevétele, így fontos lehet, hogy a közvetlenül nem a biztosított által okozott (alvállalkozó, közreműködő), de a biztosított felelősségi körébe tartozó károkat is téríti-e a biztosító.

Míg a biztosítottnak, mint károkozónak a teljes kárt meg kell térítenie a Ptk. szabályai alapján, addig a biztosító csak olyan mértékben térít, amekkorát a biztosítási szerződésben vállalt. Ha az okozott kár és a biztosító által térített összeg között különbség mutatkozik, értelemszerűen azt a károkozó biztosítottnak kell megfizetnie. Emiatt jelentősége van annak, hogy a biztosító milyen limiteket alkalmaz a szerződésben, gyakran ezek halmozottan jelentkeznek.

Kérdés az is, hogy a biztosító milyen kárt térít: a deliktális károkat, vagy esetleg a szerződésszegéssel okozott károkat is.

„A törvényi szabályozás azonban nem szorítkozik a szerződésen kívül okozott károk biztosíthatóságára. A törvényi szabályozásban tehát a jogszabály szerinti felelősség szerepel biztosítási eseményként, mely éppúgy lehet szerződésszegésen alapuló felelősség, mint a szerződésen kívüli károkozás. Hogy valójában milyen károkozások váltak biztosítási eseményekké, azt a biztosítási szerződések határozzák meg, kétségtelenül többnyire oly módon, hogy a szerződések megszegését kirekesztik a biztosítási szerződésből.”³

Nem mellőzendő kérdés ezzel kapcsolatban, hogy a biztosító mit ért kár alatt, a legtöbb szerződés önálló kárfogalmat határoz meg, illetve a kár egyes elemeit kizárja a térítésből, mint elmaradt haszon, vagy költség.

² Ptk. 559. § (1) bekezdés

³ NOVOTNI i.m. 202. o.

Figyelmet érdemel továbbá a kár miatti igényérvényesítésre nyitva álló határidő, azaz, hogy a felelősségbiztosítási szerződés időbeli hatálya kiterjedjen a biztosítandó káreseményekre.

Annak megítéléséhez, hogy az építészeti-műszaki tervezői szakmai felelősségbiztosítási termékek mennyire fedik le a tervezéssel felmerülő kockázatokat, mennyire hasznosak valójában, szükséges az, hogy feltérképezzük az építészeti-műszaki tervezéssel okozható károk körét.

III. Az építészeti-műszaki tervezők magánjogi felelősségének területei

3.1. Szerződésszegésért fennálló felelősség

A nevesített szerződésszegések köréből az építészeti-műszaki tervezést illetően a kötelezeti késedelem, a hibás teljesítés, a kötelezettnek felróható lehetetlenülés és a teljesítés jogos indok nélküli megtagadása jöhet szóba. Bármelyik, az építészeti-műszaki tervezőnek felróható szerződésszegés jogkövetkezménye lehet a kártérítés. Az alábbiakban a hibás teljesítéssel foglalkozunk bővebben, mert ez a fajta szerződésszegés az, amelyből nemcsak a megrendelőnek, hanem harmadik személyeknek is kára származhat. Ez a szerződésszegés továbbá az, ahol a kártérítésen túl, az objektív jogkövetkezmények is nagy terhet róhatnak a tervezőkre.

a) Felelősség a saját magatartásért hibás teljesítés esetén

A Ptk. szerint hibás teljesítésről szólunk, ha az építészeti-műszaki tervdokumentáció a teljesítés időpontjában nem felel meg a jogszabályban vagy a szerződésben meghatározott tulajdonságoknak, feltételeknek.

Az építőipari kivitelezési tevékenységről szóló 191/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Épkiv.) 9. § (7) bekezdése azt is rögzíti, hogy az építészeti műszaki tervező felelős az általa készített kivitelezési dokumentáció technológiai megvalósíthatóságáért. Amennyiben az elkészített kivitelezési dokumentáció technológiailag nem kivitelezhető, akkor szintén hibás teljesítéssel állunk szemben. E speciális szabályozás hátulütője, hogy az adott esetben ellenérdekelt kivitelezőnek „labdát ad”: saját hiányosságait a tervezőre próbálja áthárítani, pl.: a tervező kielégítő ismerettel bír egy sajátos technológiáról, amelyet néhány európai kivitelező is ismer, de a magyar nem. A dokumentáció technológiailag

megvalósítható, de nem minden kivitelező által. Előfordulhat, hogy a kőműves nem tud már kisméretű téglából, pl. kéményt kifalazni, azaz technológiailag a betervezett rész megoldható, csak a kivitelező nem képes rá.

A szerződésszegés miatti hibás teljesítésért fennálló felelősségnek lehetnek objektív és szubjektív jogkövetkezményei. Az ún. *objektív jogkövetkezmények* az alábbiak:

- megrendelő elsősorban *kijavítást*, (a kicserélés a szolgáltatás egyedi jellegéből fakadóan, itt nem jöhet szóba)⁴,

- másodsorban *díjleszállítást* követelhet (díjleszállítás akkor alkalmazható, ha a kijavítás nem vezetett, vagy nem vezetne eredményre, és a hibás teljesítés miatt megrendelőt tényleges érdeksérelem érte, és ez az érdeksérelem a tervezői díj csökkentésével orvosolható), illetve

- végső esetben *elállhat* a szerződéstől.⁵

⁴ BH 1978. 130. A megrendelő egy tudógyógyintézet szennyvízvezetésének tervezési munkáira szerződést kötött az alperessel. Alperesnek a szerződés szerint a szakhatóságokkal egyeztetett és jóváhagyott tervekkel kellett volna szolgálatnia. Alperes a tervekkel 1975. március 25-én küldte meg a megyei vízügyi igazgatóságnak, amely az engedélyezés iránti kérelmet elutasította, mert a tervek nem feleltek meg az előírt követelményeknek. Alperes hiányos tervekkel szolgált, amelyek kiegészítésre szorultak és az államigazgatási szerv határozatával a vízjogi létesítési engedélyt azzal adta meg, hogy a tervező által készített terv szerinti létesítmények csak a vízügyi igazgatóság engedélye előírásainak megtartásával és a tervek azoknak megfelelő kiegészítésével építhetők meg. Alperes a szavatossági felelősségénél fogva díjmentesen köteles a tervek kiegészítését elvégezni, a hibás tervet kijavítani. Az építészervezőt terhelte tehát a kijavítás költsége.

⁵ BH 1985. 32. A felperes (építészervező) tervezési díjának és ennek késedelmi kamatai megfizetésére kérte kötelezni az alperest (megrendelő). Keresetében előadta, hogy az alperes megrendelésére elkészítette és átadta egy terep alá süllyesztett gépkocsi-tároló terveit, de az alperes a szerződésben kikötött tervezési díjat nem fizette ki. Az alperes azzal védekezett, hogy a felperessel még a tervdokumentáció elkészítése előtt megtartott tervegyeztetésen közölte: az egy garázsra eső építési költség a 80.000 Ft-ot nem haladhatja meg. Ezzel szemben a felperes olyan kiviteli tervet készített, amely egy garázs építési költségét 200.000 Ft-ban irányozza elő. A felperes tervei alapján a garázs kivitelezése lehetetlen, mert ilyen magas összegért nem lehet eladni. Emiatt a részéről érdekmulás következett be, ennek alapján elállt a felperessel megkötött szerződéstől, a tervezési díjat így nem köteles megfizetni. Alperes kifejezetten ki is kötötte, hogy a szükséges gépi szellőztetés kivitelezése esetén sem emelkedhet a becsült kivitelezési költség. A felperes az alperesnek ezt a kikötését figyelmen

Felróható hibás teljesítés esetén, a megrendelő hibás teljesítésből eredő kárának megtérítésére is köteles a tervező (*szubjektív jogkövetkezmény*).⁶ A jogosult ugyanis hibás teljesítés esetén – a Ptk. 310. §-a értelmében – szavatossági jogainak érvényesítésén kívül kára megtérítését is követelheti.

A hibás teljesítéssel összefüggésben alapvetően kétféle kár különböztethető meg: 1) maga a szolgáltatás hibás (ún. tapadókár), 2) a hibás teljesítés folytán további károsodás következik be (ún. következménykár). Az építészeti tervezésnél ez utóbbi igen gyakori, mikor a hibás terv következtében az épület is hibás lesz, azaz az épülethiba nem kivitelezési hiba, hanem következménykár, ilyenkor az építészeti műszaki tervezővel szemben érvényesített épület kijavítási költsége, vagy értékcsökkenésének megfizetése kártérítés és nem objektív szavatossági igény.⁷

kívül hagyva olyan tervdokumentációt készített, amelyben a garázsok kivitelezési költsége kb. 150%-kal magasabb. A kiviteli tervdokumentáció nem felel meg a szerződésben kikötött építési költségnek. Alperes jogosan állt el a szerződéstől. Ebben az esetben a tervezés díját az építészervező nem kapta meg, saját költségére, hiába dolgozott.

⁶ Egy kohászati üzem acélszerkezetét a tervező cég hibásan tervezte meg. A kivitelezés során derült ki, hogy az acélgerendákat kisebb méretben határozták meg a szükségesnél, ezért új gerendákat kellett legyártatni. Az ebből eredő kárt a tervezőnek kellett megtérítenie.

⁷ T. kft. megbízta a H. építészirodát egy irodaház építési engedélyezési és műszaki kiviteli terveinek elkészítésével. Az épület kivitelezése 2012 tavaszán megkezdődött. A kivitelező 2012. 06. 04-én jelezte, hogy az épület I. emeletén az 1.04 jelű irodahelyiségben kimaradt a szerkezetből a mennyezet hűtő-fűtő rendszer. Utólag, a gépész tervező ún. fedvényterv keretében pótolta a tervet, de mivel a kivitelező nem kalkulált vele, így pótmunkaként számolta el a Megrendelő felé, az pedig építész felé. A terv kijavítása, miután tervező hibázott, tervező költsége. A felmerült pótmunka nem jelent valójában megrendelőnek többletköltséget és kárt sem, mert, a tervnek eredetileg is tartalmaznia kellett volna a mennyezetbe épített hűtő-fűtő rendszert, megrendelőnek így is úgymint meg kellett volna fizetnie ennek kivitelezését. A kivitelező 2012.10.16-án jelezte, hogy a tűzjelző rendszerrel gond van. Az épület 4. szintjén, az atrium feletti térben az elektromos tervező egy vonali, prizmás füstérzékelőt tervezett be, amivel több gond is adódott. Az OTSZ-ben előírtak szerint, ebben a magasságban optikai füstérzékelővel kellene kiegészíteni, azaz önmagában nem felel meg az előírásnak, valamint elkerülte a tervezők figyelmét, hogy a prizma és a detektor között két üvegfal van (növényzóna kétoldali üvegfala), ami miatt nem működik a rendszer. Ezt a helyzetet

A megrendelő és építészeti-műszaki tervező viszonyában a *jogszavatosság* is felmerülhet. A Ptk. 410. § (4) bekezdés szerint, tervező szavatol azért megrendelő felé, hogy harmadik személynek nincs olyan joga, amely a terv kivitelezését akadályozza, vagy korlátozza (a tervező más tervét szolgáltatja, „tervlopás”, vagy más tervét, elkészült épületét jogosulatlanul felhasználja, jogosulatlan változtatást hajt rajta végre. A szerző ekkor, mint 3. személy, szerzői személyhez fűződő, vagy vagyoni jogainak sérelme okán akadályozhatja a tervek megvalósítását, akár a kivitelezést is leállíthatja, amely komoly károkat okozhat a megrendelőnek.

A szerződésszegés jogkövetkezményeiért egyértelműen a szerződő tervező felel. Amennyiben a tervező nem magántervezőként, vagy egyéni vállalkozóként köti a szerződést, hanem gazdálkodó szervezetként (leginkább gazdasági társaságokról van szó, esetleg szövetkezetéről), akkor nem maga a természetes személy tervező lesz a felelős, hanem a szerződést megkötő gazdálkodó szervezet. A szerződésszegésért csak a szerződő felek vonhatók felelősségre és nem a szerződő felek, mint elkülönült jogalanyok (gazdálkodó szervezetek) „mögött meghúzódó” természetes személyek.

b) Felelősség az alvállalkozók magatartásáért (az ún. generáltervezői felelősség) hibás teljesítés esetén

Építészeti-műszaki tervezés esetén, bonyolultabb épületek, építmények megvalósításánál maga a tervezés is lehet összetett feladat (nem csak építészet, hanem belsőépítészet, kertépítészet), de ezen túl, a teljes tervezés megoldása igényli a szakági tervezők (tartószerkezeti tervező, gépészeti tervező, építményvillamosság tervező, geotechnikai tervező) bevonását is. A felsorolt tervezők mind az ún. generáltervező építész, vagy építészeti-műszaki tervező közreműködői lesznek, rendszerint velük vállalkozói szerződéseket köt, így ők alvállalkozók

felülvizsgálva, a tervező és a tűzjelző rendszert kivitelező cég együttesen konzultált a tűzoltó hatósággal és egy másfajta rendszert – aspirációs (oszillációs) füstérzékelőt - javasoltak beépíteni, ami jóval drágább, de megfelel az elvárásoknak. A terv kijavításának költsége tervezőt terheli. Épületben keletkezett kárként nem az új berendezés ára jelentkezik, hiszen, ha eredendően a jót tervezik, akkor is meg kellett volna venni és ki kellett volna vitelezni, hanem a nem megfelelő berendezés leszerelésének és felszerelésének munkadíja, illetve a nem megfelelő berendezés ára az, ami kárként jelentkezik.

lesznek.⁸

A feladat jellegétől és nagyságrendjétől függően vannak tervezési feladatok. mikor a közjogi előírások szerint, *kötelező* szakági tervezőket bevonni.

A Ptk. 391. § (2)-(3) bekezdése alapján a vállalkozó alvállalkozó igénybevitelére jogosult. A jogosan igénybe vett alvállalkozóért úgy felel, mintha a munkát maga végezte volna.

Főszabály szerint, a tervező a megrendelő felé felelni fog az olyan hibás teljesítés jogkövetkezményeiért is, amelyek alvállalkozója hibájára vezethetők vissza.⁹

Az irányadó bírói gyakorlat alapján elfogadott, hogy az alvállalkozói hibára visszavezethető szerződésszegés következtében keletkezett kárt megrendelő, választása szerint, vagy a vele szerződő vállalkozóval, vagy szerződésen kívüli károkozás jogcímén az alvállalkozóval szemben közvetlenül érvényesítheti.¹⁰

⁸ Természetesen a közreműködő tervezők állhatnak az építésszel, vagy az építészeti-műszaki tervezővel munkaviszonyban, vagy tagsági viszonyban is.

⁹ 1) E. város önkormányzata egy 500 adagos konyha engedélyezési és kiviteli tervdokumentációját rendelte meg építésztervezőtől. Az épület átadását követően megállapítást nyert, hogy épületgépészeti tervezési hiba történt, 2 db. elszívó ventilátor teljesítménye alulmaradt az elvártaknak. A megtervezett és ennek alapján kivitelezett elszívási rendszer nem működött megfelelően, a tűzjelző rendszer zavarát okozta a nem kielégítő gőzelszívás. A 2 elszívó ventilátort nagyobb teljesítményűre kellett cserélni, melynek költségét az építésztervező fővállalkozótól kérték a hibás teljesítéssel összefüggésben. 2) Üzletház engedélyezési és kivitelezési tervdokumentációjának elkészítését építésztervező vállalta. A Bevásárlóközpont átadását követően, annak pinceszintjén repedések és vízszivárgások jelentkeztek, a mélypince és rámpa függőleges falának találkozásánál jelentős szivárgások voltak tapasztalhatók, környezetükben víztócsákkal. A rámpafalakon 3 helyen felfelé szűkülő repedés és ezen keresztül szivárgás volt észlelhető, ugyanez a helyzet a trafóház melletti műhelyben is. A lehajtórámpa alaplemezen teljes szélességben repedés jelentkezett és vele együtt vízszivárgás. A szakértő egyértelműen megállapította, hogy statikai tervezési hiba történt, nem kellő mennyiségű vasanyag lett a pinceszint alaplemezébe betervezve. A terveket statikustervező készítette. Megrendelő felmerülő épületkárát fővállalkozó építésztervezővel szemben érvényesítette, aki rendelkezett felelősségbiztosítási szerződéssel.

¹⁰ BH 2004. 249. A vállalkozási szerződés közvetlenül a vállalkozó és a megrendelő között jön létre, az alvállalkozó nem alanya e szerződésnek, így a jogosult nem érvényesíthet közvetlenül igényt jogviszony hiányában a kötelezett (a vállalkozó) alvállalkozójával szemben. A szerződésen kívüli

c) A hibás teljesítés miatti igények érvényesíthetőségi ideje

A Ptk. kötelmi jogi általános szabályai értelmében, a jogosult – főszabály szerint –, a teljesítés időpontjától (terv átadásától) érvényesítheti szavatossági jogait. Általános elévülési határidő 6 hónap. Ha a jogosult menthető okból nem tudja érvényesíteni igényét ezen időn belül, vagy a hiba nem volt felismerhető, az igényérvényesítési határidő a teljesítéstől számított 3 év (tartós használatra rendelt dolgok esetében). Ez utóbbi határidő jogvesztő.

Ezen általános szabályokhoz képest, tervezési szerződés esetében, sajátos szabályok érvényesülnek, mivel a tervező munkájának, a tervnek a minőségét főként a kivitelezés során, illetve a kivitelezett építmény használata során lehet jellemzően megállapítani.

Ha a kivitelezés a terv szolgáltatásától számított 3 éven belül megkezdődött, a terv hibája miatt érvényesíthető szavatossági jogok elévülési idejének kezdete - nem a terv átadásának időpontja, hanem - a terv alapján kivitelezett szolgáltatás teljesítésének időpontja, azaz az épület műszaki átadása, vagy annak használatba vétele. Amennyiben tehát a kivitelezés a terv átadásától számított 3 éven belül megkezdődött, a terv hibája miatt érvényesíthető szavatossági jogok elévülésének kezdete az építmény átadásának időpontjától kezdődik, onnan 6 hónap, illetve 3 év. Annak nincs relevanciája, hogy a kivitelezés mennyi ideig tart. Meg kell jegyezni, hogy a tervezési hibákért a tervező akkor is felelős, ha a megrendelő a terveket kifogás nélkül elfogadta, és azt kivitelezésre továbbadta. A kifejecesedett bírói joggyakorlat úgy tekinti, hogy a megrendelő nem szakember, nem várható el tőle a tervek minőségének megítélése. Valójában megrendelő az épület használatba vételekor, illetve annak használata során jön rá az épület hibáira, köztük a tervezési hibákra.¹¹

károkozás (Ptk. 339. § (1) bekezdés) esetén azonban a jogosult, mint károsult közvetlenül érvényesítheti kárigényét az alvállalkozóval szemben. Ha az alvállalkozó a szerződésen kívüli károkozás szabályai szerint felel a jogosulttal szemben, a jogosultat választási jog illeti meg, hogy kárigényét kivel szemben érvényesíti: a vállalkozási szerződés alapján a vállalkozóval szemben (Ptk. 391. § (3) bekezdés), vagy az alvállalkozóval szemben (Ptk. 339. § (1) bekezdés).

¹¹ Pl.: a szabványos, betervezett felvonó ajtaja olyan szűk, hogy az időszobában használt beteghordó kocsit nem fér be rajta, illetve a kísérő már nem fér be a liftbe, vagy a lépcsőkiosztás olyan rossz, hogy az balesetet okoz, a rosszul meghatározott ablakméret és párkánymagasság miatt, nem kielégítő a

Amennyiben a kivitelezés a terv átadásától számított 3 éven túl kezdődik el, ez a megrendelő oldalán azt jelenti, hogy a tervezővel szemben érvényesíthető szavatossági jogai gyakorlatilag megszűntek. Ebben az esetben ugyanis az általános szabályok szerinti teljesítéstől, azaz a terv átadásától, kezdődik a 6 hónapos elévülési és a 3 éves jogvesztő igényérvényesítési határidő.

Ennek elkerülésére biztosítja a törvény a *korszerűségi felülvizsgálat jogintézményét*, mely nem kötelező előírás. Megrendelő felkérheti a tervezőt, hogy végezze el a tervek korszerűségi felülvizsgálatát. Ha a tervező a tervet felülvizsgálja, és nyilatkozik a terv kivitelezésre való alkalmasságáról vagy megváltoztatásának szükségességéről, illetve a tervet áttervezi, és ezt követően három éven belül a kivitelezés megkezdődik, a terv hibája miatt érvényesíthető szavatossági jogok elévülési idejének kezdetét újból a kivitelezett szolgáltatás (épület-építmény átadása) teljesítésének időpontjától kell számítani.

A hibás teljesítéssel okozott kár megtérítése iránti igény érvényesítésére – amint arra a Legfelsőbb Bíróság az I. sz. Polgári Gazdasági Elvi Döntés III. pontjában is rámutatott – nem vonatkoznak a szavatossági jogok érvényesítésére megszabott határidők.¹²

A szerződésszegéssel okozott károk az általános elévülési időn belül, azaz öt éven belül érvényesíthetőek. Ez elévülési jellegű határidő, azaz, ha a megrendelő menthető okból nem tudja igényét ezen időn belül érvényesíteni (pl.: rejtett hiba), akkor az akadály megszűnésétől, hiba felismerésétől számított 1 éven belül akkor is érvényesítheti igényét, ha az elévülési idő már eltelt (Ptk. 310. §).¹³

benapozás, a mélygarázs kialakítása balesetveszélyes, oldalfal miatt a parkolóhelyről kitolató és oda lemenő autók összeütközhetnek, stb.

¹² 1/2012. (VI. 21.) PK vélemény a hibás teljesítéssel kapcsolatos egyes jogalkalmazási kérdésekről

¹³ BH 2006. 1435. Évtizedekkel korábban átadott paneles lakóépület homlokzati hőszigetelésének hibája miatt (per során megállapítást nyert, hogy tervezési hibára/mulasztásra vezethető vissza) elkezdtek a falak penészedni. A szakértő megállapította, hogy az épület teljes homlokzati falának szigetelése hibás, ami tervhiba miatti épülethiba (épületkárr), kijavításának költsége kárként jelentkezik. Miután az épülethiba is és annak oka is csak évtizedekkel az épület átadását követően vált ismertté, így a jogosult nem volt abban a helyzetben, hogy kárigényét hamarabb érvényesítse.

3.2. A hibás tervezéssel összefüggésben felmerülő deliktuális felelősség

A Ptk. 339. § (1) bekezdése alapján a *kártérítési felelősséget* a jogellenes és felróható magatartás alapozza meg.

A jogellenesség bármely jogszabály megsértését jelenti, így a magánjogi jogszabályokon kívül (idetartozik a szerzői jog is) a közjogi szabályok, mint építésügyi szabályok, környezetvédelmi előírások, önkormányzati rendelettel elfogadott szabályozási terv, jogszabály által előírt kötelező szabványok, stb. megsértése.

Ez a felelősségi alakzat a tervezési tevékenységgel összefüggésben nem a szerződéses partnernek, hanem azon kívüli 3. személyeknek okozott károkért való felelősséget alapozza meg.

A tervezési tevékenységgel összefüggésben felmerülő deliktuális felelősségnek számtalan esetköre lehet, csak néhány a jellemzően előfordulók köréből:

1) Épületgépész nem megfelelően tervezte a társasház közös helységében elhelyezendő vízórát, nem gondoskodott annak és a hozzá vezető csöveknek a megfelelő szigeteléséről, így az azokban lévő víz télen megfagyott, majd az időjárás enyhülésével felengedett és eláztatta az alatta és mellette lévő lakásokat. A kár a megrendelő által időközben eladott lakásokban, így a 3. személy lakástulajdonosoknál jelentkezett, és nem a tervezési munkát megrendelő építtetőnél.

2) Beruházó üzletház engedélyezési és kiviteli tervdokumentációját rendelte meg építészervezőtől, a tetőszigetelés nem megfelelő tervezése következtében a felső szinten lévő üzletek beáztak, egy kávézó bútorzata és több butik árukészlete megrongálódott, vagy használhatatlanná vált. A felróható tervezési hibából eredő károk egy része tehát nem az építészervezővel szerződéses jogviszonyban álló beruházónál jelentkezett, hanem az épületben üzlethelyiséget bérlőknél, vagy üzlethelyiség tulajdonosoknál.

3) Ugyanilyen helyzet állt elő, a szakértő által szintén megállapított, nem megfelelően megtervezett szigeteléssel, illetve nem megfelelő átszellőztethetőséggel kapcsolatban jelentkező penészesedés miatt.

4) Építészervező által a társasházba betervezett lakáselválasztó falak nem elégítették ki a hanggátlási követelményeket. A lakástulajdonosok pert indítottak. A per során eljáró szakértő megállapította, hogy az építészervező által tervezett falszerkezetek léghangszigetelő képessége nem felel meg a szabványban rögzített értékeknek. Az építészervező nem tartotta be az építésügyi szabványt, ezáltal a lakások használati értéke

csökkent, amely kár a lakástulajdonosoknál és nem a megrendelő építtetőnél keletkezett.

5) Építészervező könnyűszerkezetes házakat tervezett a gyártó mint megrendelő részére. A gyártó a könnyűszerkezettel a tervet is adja, az építtető nincs szerződéses jogviszonyban a tervezővel, így a tervhibából eredő épületkárok a tervezővel szerződéses jogviszonyban nem álló építtetőnél keletkeznek.

6) Az osztrák határon fekvő bajorországi Bad Reichenhallban 2006-ban beszakadt egy jégpálya teteje a rajta lévő nagytömegű hó nyomására. A tragédia során 14-en veszítették életüket. A szakértői vélemények szerint, a tetőszerkezet helytelen tervezése vezetett a balesethez. A károsultak itt sem voltak a tervezőkkel szerződéses kapcsolatban.

7) A tervező a kivitelezőnek is okozhat kárt. Ez akkor fordul elő, ha a kiviteli dokumentáció hibája miatt az épület kivitelezése hiányos, vagy hibás. A bírói gyakorlat a kivitelező részére átadott tervdokumentációt úgy tekinti, mint írásbeli utasítást, amit a kivitelezőnek át kell tekintenie, ha az hibás, vagy hiányos, akkor azt megrendelő felé haladéktalanul jeleznie kell. Amennyiben az átadott tervdokumentációt nem vizsgálja meg, vagy a felfedezett hibákról, hiányokról megrendelőt nem tájékoztatja, és terv szerint kivitelez, akkor a bírói gyakorlat a kivitelezőt is felelőssé teszi az így bekövetkezett épülethibákért. A Ptk. helyett, a terv hibája miatti kivitelezési hiba jogkövetkezményeit, az 54. számú Gazdasági Kollégiumi állásfoglalás rendezi. Kimondja, hogyha a kivitelező a tervek hibáját felismerhette, a megrendelőt azonban erre nem figyelmeztette, vagy a munkát a jogszabály tilalma ellenére elvégezte, *a közös károkozásra vonatkozó szabályok szerint felel a tervező és a kivitelező, ami a károsult irányában egyetemleges felelősséget eredményez.*

A fentiekén túl az Épkiv. 3. § (1) bekezdése tartalmaz egy vonatkozó rendelkezést:

„Az építési szerződés megkötését követően a vállalkozó kivitelező viseli annak jogkövetkezményét, amely a tervdokumentáció olyan hiányosságából adódik, melyet a vállalkozó kivitelezőnek a tőle elvárható szakmai gondosság mellett észlelnie kellett volna, de a szerződéskötést megelőzően nem jelzett.”

Az idézett jogszabály szerint, kivitelező viseli abban az esetben a tervhiba miatti épülethiba következményeit, ha az a terv olyan hiányosságából adódott, amit a kivitelezőnek fel kellett volna ismernie. A tervhibából fakadó épülethibáért tehát ő felel, az végső soron neki okoz kárt. Semmi nem zárja ki azonban, hogy az ebből fakadó kárát, ha ennek

feltételei fennállnak, szerződésen kívüli károkozás címén tervezővel szemben érvényesítse.¹⁴

8) Tervező az eredeti tervet készítő tervezőnek is okozhat kárt, akkor, ha az eredeti szerző engedélye nélkül, vagy attól eltérve annak hírnevére, vagy becsületére sérelmes módon változtatta meg az eredeti épületet, a személyhez fűződő jogaiban sértett tervező-szerző ugyanis nem vagyoni kártérítési igénnyel élhet.¹⁵

3.3. Társaság tagjaként tervezéssel okozott kárért való felelősség

Ki köteles a bt. és kkt. tagja által személyes közreműködésként vállalt tervezéssel összefüggésben, illetve kft. tagja által vállalt mellékszolgáltatási kötelezettség keretei között végzett tervezési tevékenységgel összefüggésben okozott károk megtérítésére? A tervező, vagy a társaság? A kérdés azért vetődik fel, mert sem a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény, sem a Ptk. a speciális deliktualis alakzatok között nem rendezi azt.

Álláspontunk szerint a kártérítésre kötelezett személye –*analógia legis* útján – a Ptk. szövetkezeti tag által, tagsági jogviszonnyal összefüggésben okozott károk megtérítésére vonatkozó tényállását alapul

¹⁴ Kivitelező egy óvoda épületének bővítését korszerűsítését végezte. A villamos tervből kimaradt néhány helyiség villamoshálózatának, vagy megvilágításának terve. Ezt a nyilvánvaló hibát a kivitelező nem jelezte megrendelőnek, a kivitelezést úgy végezte el, hogy a falon a konnektorokat, csatlakozásokat elhelyezte, de azokhoz elektromos vezetékek nem csatlakoztak. Kivitelezőnek kellett saját költségén utóbb a falakat kivésnie, a vezetékeket kiépítenie és a falakat újrafestenie.

¹⁵ A Szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) 94. § (2) bekezdése rendezi a szerző kártérítési igényét, azzal, hogy a szerzői jog megsértése esetén a szerző a polgári jogi felelősség szabályai szerint kártérítést is követelhet. Az Szt. 3. § közvetlenül utal a Ptk. irányadó rendelkezéseinek alkalmazására, melyek közül a 355. § (1) bekezdés mondja ki a nem vagyoni károk megtérítésének kötelezettségét. Az irányadó bírói gyakorlat szerint, önmagában az engedély nélküli felhasználás és az emiatti felháborodás nem elegendő a nem vagyoni kár megítéléséhez, ahhoz többlet tényállási elemek megvalósulása is szükséges, mint a jogellenes felhasználással megvalósuló becsület, vagy jó hírnévsértés, vagy annak esélyétől való elesés, hogy az eredeti szerzői művet hasznosíthassa a szerző. Amennyiben a szerző jogtalan felhasználás esetén nem érvényesít objektív gazdagodás iránti igényt, csak kártérítési igényt, akkor ez utóbbi a vagyoni kár megtérítését is átfoghatja.

véve levezethető. Akár mellékszolgáltatásról, akár személyes közreműködés keretei között végzett tervezési tevékenységről legyen szó, e tevékenység valójában a társaság tevékenységében való részvétel, azaz a tervezési tevékenység a társaság tevékenységének tudható be, az így keletkezett károkat a társaságnak kell megfizetnie, ugyanúgy, ahogy a szövetkezet is megtéríti a tagja által tagsági jogviszonyával összefüggésben 3. személynek okozott kárt.

IV. Az új Ptk. tervezői felelősséggel kapcsolatos szabályai

Az új Ptk. a tervezői felelősséget érintően kiemelkedő változást a tervezővel szemben érvényesíthető objektív kellékszavatossági igények érvényesíthetősége körében hoz.

Az új Ptk. 6:251 § (3) bekezdése szerint, a terv hibája miatt mindaddig érvényesíthetőek a jogok, amíg a terv alapján kivitelezett szolgáltatás tervhibával összefüggő hibás teljesítése miatt jogok gyakorolhatók.

A hibás teljesítés miatt érvényesíthető objektív igények érvényesítésére nyitva álló elévülési határidőt az új Ptk. ingatlan esetén öt évre emelte fel. A szavatossági jogok érvényesítésére nyitva álló határidő elévülési jellegű lett, megszűnt a jogvesztő határidő.

Ezek a rendelkezések több változást is eredményeznek:

- A tervezési hiba miatt felmerülő szavatossági igények a terv átadásától (teljesítéstől) gyakorolhatók (kijavítás, díjleszállítás, elállás), de ezek nem évülnek el öt éven belül, mert a tervező kellékszavatossági felelősségének időtartama nem a saját teljesítéséhez igazodik, hanem a kivitelező kellékszavatossági felelősségének időtartamához, azaz tervezővel szemben mindaddig fel lehet lépni hibás teljesítés jogcímén, amíg kivitelezővel szemben is érvényesíthető a hibás teljesítésből fakadó igények. Ez azt jelenti, hogy a kivitelező teljesítéséhez, azaz az épület átadásához igazodik a tervezővel szemben érvényesíthető szavatossági jogok érvényesítésére nyitva álló elévülési idő kezdete. Így az érvényesíthetőség minimum az épület átadásától számított öt év, továbbá, ha a jogosult menthető okból nem tudja igényét érvényesíteni (pl.: rejtett hiba) bármennyi. A hatályos szabályozás alapján, a szavatossági jogok az épület átadásától számított, legfeljebb 3 éves jogvesztő határidőn belül voltak érvényesíthetőek – amennyiben a terv átadásától számított 3 éven belül megkezdődött a kivitelezés –, egyedül a felróható hibás teljesítéssel okozott, fel nem ismerhető károkért való felelősség érvényesítési ideje húzódnak el.

- Nem lesz többé jelentősége annak, hogy a kivitelezés a terv átadásához képest, mikor kezdődött meg és mikor fejeződött be.

- Eltűnt a szabályozásból a szavatossági jogok érvényesítése szempontjából relevanciával bíró korszerűségi felülvizsgálat.

Az új Ptk. 6:540. § (2) bekezdése már rendezi a jogi személy tagja által okozott károkért való felelősség felvetett problémáját. Az új rendelkezés szerint, ha jogi személy tagja tagsági viszonyával összefüggésben harmadik személynek kárt okoz, a károsulttal szemben a jogi személy a felelős. Szándékos károkozás esetén a tag a jogi személlyel egyetemlegesen felel.

Megoldódott tehát az a kérdés, hogy ki felel, ha a hibás tervet olyan tervező készíti, aki egyben tagja a tervezésre szerződő gazdasági társaságnak és a tervhiba nem a megrendelőnek, hanem 3. személyeknek okoz kárt: egyértelműen a gazdasági társaság.

V. A biztosítók által kínált építészervezői felelősségbiztosítási termékek feltételei a feltett kérdések tükrében

5.1. Ki/kik által okozott károkat térítik a biztosítók?

Amennyiben az építészeti műszaki tervező természetes személyként jár el, akkor az általa okozott károkat, ha pedig céggként (elsősorban gazdasági társaságok), akkor a tervezést folytató tag, vagy alkalmazott által okozott károkat térítik.

Csak *külön feltétel alapján* terjed ki a biztosítási védelem a biztosítottat terhelő *azokra a kártérítési kötelezettségekre, melyek a biztosított alvállalkozójának a tevékenységéből erednek.* Az alvállalkozó tevékenységéből eredő, biztosítottat terhelő károk megtérítése nem szerepel az alapbiztosításban, a biztosítási fedezetet arra külön ki kell terjeszteni.

A külön feltételek alapján is csak akkor terjed ki a biztosítási fedezet a biztosított által igénybevett alvállalkozó tevékenységéből eredő, a biztosítottat terhelő kártérítési kötelezettségekre, ha az alvállalkozó igénybevétele jogos volt. Az alvállalkozó igénybevétele akkor jogos az *épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (Étv.)* szerint, ha az igénybevételről az építészervező vállalkozó megrendelőt a szerződésben tájékoztatta és megrendelő az ellen nem tiltakozott, vagy kifejezetten hozzájárult.

Amennyiben az alvállalkozó az általa okozott kár fedezetére maga is rendelkezik felelősségbiztosítási szerződéssel, a biztosító helytállási

kötelezettsége csak akkor áll fenn, ha az alvállalkozó a biztosítási szerződése a kárt nem fedezi.

Az alvállalkozó által okozott károk fedezete vonatkozásában ki kell emelni, hogy a biztosító kizárólag csak a megrendelőnek, vagy 3. személyeknek okozott károkat fogja téríteni, az alvállalkozóval szerződést kötő tervező vállalkozó kárait, őt ért hátrányokat nem, hiszen ő maga a szerződő és biztosított is. Pedig a Ptk. alapján a teljes kellékszavatossági és jogszatossági felelősség a megrendelővel szerződést kötő tervező vállalkozón van: az alvállalkozó tervezők hibás tervezéséből fakadó objektív jogkövetkezmények, vagy szerződési biztosítékok teljesítéséből fakadó vagyoni hátrányok nála jelentkeznek (kötér megfizetése, terv kijavításának költségei, elállás miatti díj nemfizetés, stb.) A biztosító kizárólag az alvállalkozó tervezési szerződéssel összefüggő tevékenységéből eredő, harmadik személyekre (pl. megrendelő) háruló és a megrendelővel szerződő tervezőt (biztosítottat) terhelő károkat téríti.

5.2. Kiterjed-e a kockázatviselés időbeli hatálya a bekövetkezett károkra?

A határozatlan időtartamra kötött biztosítási szerződés esetén, a biztosítók kockázatviselése a *biztosítási szerződés hatálya (fennállása) alatt okozott, bekövetkezett és a biztosító részére bejelentett károkra terjed ki*, kivéve, ha külön feltétel eltérően nem rendelkezik. A külön feltétel szerint, a biztosítók lehetővé teszik, hogy a kár bekövetkezésének és bejelentésének időbeli hatálya ne a szerződés fennállásának idejére essen, hanem annak megszűnését követő 2, 3, akár 5 évre kiterjeszhető legyen.

Határozott időtartamra kötött biztosítási szerződés esetén a biztosító kockázatviselése a *biztosítási szerződés hatálya alatt okozott és a szerződés megszűnését követő 1 éven belül bekövetkezett és a biztosító részére bejelentett károkra terjed ki.*

A tervezés a hibás teljesítés szempontjából egy olyan speciális tevékenység, mely esetében a tervhibák jellemzően nem a teljesítéskor (terv átadása), hanem a kivitelezés során, vagy akár az építmény átadása után, a használat során jelentkeznek. Ebből fakadóan a károk jelentkezése és a kártérítési igények érvényesítése is kitolódhat akár évtizedekre is, mint ahogy azt a fentiekben láthattuk.

A probléma abban áll, hogy a kárnak a szerződés fennállása alatt, vagy annak megszűnését követő – külön feltétel szerint kiköthető –

legfeljebb öt éven belül kell bekövetkeznie és a kárbejelentésnek is meg kell történnie.

Tervezésnél, a teljesítést (terv átadását) követően, a késedelemből fakadó károk, illetve az engedélyeztetés során felfedezett hibák időben hamarabb jelentkeznek, az ezek miatti igény-érvényesítés még beleférhet e határidőkbe. De, épp amiből általában nagyobb károk szoktak eredni, a hibás teljesítéssel okozott épületkárok, már többnyire nem, mert a kivitelezés, épület átadása, rejtett hibák felbukkanása több évet vehet igénybe. Eddigre a legtöbb tervezői felelősségbiztosítási szerződés időbeli hatálya már rég megszűnik, épp addigra, mikorra a biztosítónak nagy valószínűséggel teljesítenie kellene, annak ellenére, hogy a szerződés-szegésből eredő károk megtérítését vállalja.

Valójában, az építészeti-műszaki tervezőknek, ha igazi védelmet szeretnének, teljes aktív tervezési tevékenységük alatt, azaz teljes életpályájuk alatt, sőt még azt követően is fenn kellene tartaniuk felelősségbiztosítási szerződésüket, vagy a megkötött szerződések kockázatviselési hatályának nem a szerződés megszűnését követő maximum 5 évre kellene szólnia, hanem a szerződés fennállása alatt tervezett építmények használatba adásáig, és azt követően, legalább öt évig fenn kellene állnia, függetlenül attól, hogy magát a szerződést határozott vagy határozatlan időre kötötték. Nyilvánvalóan, megrendelők érdeke is ezt kívánná.

Figyelemmel kell lenni arra is, hogy a biztosítási szerződés csak azokra a károkra terjed ki, amelyek a szerződés fennállása alatt történt tervezésekkel összefüggésben merülnek fel, így ha a hibás tervezés a szerződés megkötését megelőzően történt, viszont az ebből fakadó kár a felelősségbiztosítási szerződés fennállása alatt következett be és lett bejelentve, a biztosító nem fog fizetni.

5.3. Milyen mértékig (biztosítási összeg nagysága) térít a biztosító?

Biztosítási összeg az, amit a káreseménykor a biztosító kifizet a károkozó helyett a károsultnak, de miután e kötelezettsége szerződésen alapul, így meghatározhatja, hogy milyen összegben fizet, azaz milyen mértékig vállalja át a károkozó kártérítési kötelezettségét.

A biztosítók ezt ún. limitek alkalmazásával oldják meg, amelyek többféleképpen lehetnek, akár kombináltak is, íme néhány példa a vizsgált felelősségbiztosítási szerződésekből:

- A biztosító úgy korlátozza az általa fizetett biztosítási összeget, hogy a szerződő ún. önrészt vállalhat. Ekkor a biztosító a biztosított által

okozott kárnak csak az önrészen felüli részét fizeti ki, az önrészt a kárért felelős viseli. Az önrészt meg lehet határozni összegszerűen, és százalékosan. Pl.: a) Ha az önrész 10%, és az építészeti-műszaki tervezővel szemben érvényesített jogos kárkövetelés összege 2 millió forint, akkor a biztosító 1,8 millió forintot fizet, 200.000 forintot az építész-műszaki tervező visel. b) Ha az önrész 300.000 forint, az építészeti-műszaki tervezővel szemben érvényesített jogos kárkövetelés összege 3 millió forint, a biztosító 2,7 millió forintot fog kifizetni.

- A biztosító meghatározza az általa fizetendő biztosítási összeg felső határát. Pl.: A biztosító káreseményenként maximum 5 millió forintig vállal fedezetet, így ha a káresemény 8 millió forint, a biztosító kifizeti az 5 milliót, a fennmaradó 3 millió forintot az építészeti-műszaki tervezőnek kell állnia.

- Biztosítási időszakra megállapított maximum kifizethető összeg (1 év, kivéve, ha a biztosítás 1 évnél rövidebb időre szól). Pl.: A biztosítási időszakra meghatározott maximum kifizetés összege 10 millió forint, káreseményenként bevállalt maximum 5 millió forint. Az adott biztosítási időszakban három káresemény is történt, 3 millió, 4 millió és 5 millió forint (összesen 12 millió forint) értékben, az egyes káresemények ugyan a káreseményenként felvállalt 5 millió forintos korlátozáson belül vannak, de összességében meghaladják az egy biztosítási időszakra vállalt 10 millió forintot, a biztosító az éves díjért összesen 10 millió forintot fog kifizetni.

A biztosítási időszakra szóló limitet nem lehet úgy megkerülni, hogy a káreseményt csak a következő biztosítási időszakban jelenti be a biztosított, a biztosítók az arra a biztosítási időszakra vonatkozó limitet veszik figyelembe, amelyekben a kár bekövetkezett és nem azt, amelyekben a kár bejelentésre került.

5.4. Milyen károkat térít a biztosító?

Miután a biztosítók szerződés és nem Ptk. alapján vállalják át a biztosított által 3. személyeknek okozott károk megtérítését, így a szerződésben azt is meghatározhatják, hogy milyen károkat térítenek. A biztosító által fedezett kár tehát nem feltétlenül az a kár, amit a károkozónak a Ptk. alapján térítenie kell. Valamennyi felelősségbiztosítási termék kiköti, hogy személyi károkat, illetve dologi károkat térít, de ezen belül csak a tényleges kárt, elmaradt hasznot, költséget nem. Téríti viszont a szerződésben meghatározott, kárnak nem minősülő költségeket, mint pl. a biztosított ellen indított peres eljárás költségeit,

biztosított képviselőjét ellátó ügyvéd megbízási díját, tanúként felkért szakértő díját, stb.

5.5. Téríti-e a biztosító a szerződésszegésből fakadó károkat (kizárások a kockázatviselés köréből)?

A szerződők szempontjából a felelősségbiztosítások kritikus területe az ún. kizárások. A biztosítók e körben határozzák meg azokat a károkozó eseményeket, magatartásokat, vagy károkat, amelyeket nem fedez az adott biztosítási szerződés. Ezekből következtethető ki, hogy a szerződésszegéssel okozott károk milyen mértékben vannak kizárva, vagy épp bevonva a fedezet körébe. Az építészeti-műszaki tervezési felelősségbiztosításokban rendszerint visszatérő kizárások:

a) A biztosítók nem térítik meg a szerződő, biztosított saját kárát. A felelősségbiztosításnak épp az a lényege, hogy a másnak okozott károkat nyújt fedezetet.

b) Nem térítik azon károkat, melyet a szerződő, vagy olyan személy, akinek a magatartásáért felelős, bűncselekménnyel okozott. Építészeti-műszaki tervezésnél ritka esetben merül fel ilyen helyzet, de van rá példa. Előfordulhat tervezési hibával összefüggésben a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés gondatlan alakzata, vagy a műemlék megrongálásának gondatlan alakzata, mint bűncselekmény. Ez utóbbi esetben építésztervező úgy készített egy épületegyüttesre bontási tervet, hogy tudta, az műemléki védelem alatt áll, összejátszva az építési hatóság ügyintézőjével, az épületet a terv alapján lebontatta.

c) A biztosítók kizárják az objektív kellékszavatossági igényeket, mint kijavítás, kicserélés, elállás, mert csak károkat térítenek.

d) A biztosítók kizárják a jogszavatosságból fakadó valamennyi igényt, a kártérítést is beleértve.

e) A biztosítók kizárják a talaj, a víz, vagy levegőszennyezéssel okozott károk megtérítését, ugyanakkor ezek tervezésnél előfordulhatnak. (Pl.: tervhibából következően veszélyes anyagot tartalmazó tárolómedence megrepedése következtében talaj és ivóvízszennyezés; emésztő áteresztése, budapesti kórház szennyvíztisztító-telepéhez tartozó csatornák és medence áteresztése, nem megfelelő vízelvezetése, emiatt közeli patak szennyezése, istálló nem megfelelő szigetelése következtében előállott vízszennyezés, stb.)

f) Biztosítók kizárják a szabadalmi, védjegy és szerzői jogok megsértéséből eredő károkat.

g) Nem térítik a határidők elmulasztásából és határidőkre vonatkozó nyilatkozattételből eredő károkat, azaz a késedelemmel okozott károkat.

h) Nem térítik a számítógépes szoftver, hardver, stb. hibás dátumfelismerésével összefüggésben felmerülő károkat, vagy számítógép, számítógépes rendszer meghibásodásából, jogtalan felhasználásból, behatolásból, vírustámadásból eredő károkat.

i) Kizárják a fedezetből a penészesedés, gombásodás által okozott károkat, ezek ugyanakkor tervhibával (a helyiségek nem megfelelő átszellőztethetősége miatt, vagy a rosszul tervezett hőszigetelés, stb. következtében kialakult hőhidak miatt) kapcsolatban elég gyakran jelentkező károk.

A kizárások alapján látható, hogy a felróható késedelemről eredő károkat teljes egészében kizárják a fedezetből, a hibás teljesítésből, mint szerződésszegésből fakadó károk közül pedig egyes károk megtérítését zárják ki. A hibás teljesítés objektív jogkövetkezményei miatt felmerült vagyoni hátrányok nyilvánvalóan nem tartoznak a fedezet körébe, kizártak a jogszavatossággal kapcsolatban felmerült károk is.

A deliktuális felelősség körébe tartozó egyes károk megtérítésétől is elzárkóznak a biztosítók.

A szerződésszegéssel okozott károk tehát nem általában és teljességükben vannak kizárva a fedezetből, hanem a tipikus szerződésszegések egyes fajtái, illetve egyes károk.